

VOOR SOCIAAL-EMOTIONEEL LEREN

ZIEN! en Kwink

Inzicht in de wijze waarop een leerkracht de meerwaarde van ZIEN! in combinatie met Kwink kan realiseren. Met aanwijzingen hoe een leerkracht een Kwink-les kan kiezen die aansluit bij de behoeften van de leerlingen.

www.zienvooronderwijs.nl in samenwerking met www.kwinkopschool.nl

Inhoud

ZIEN! en Kwink	2
Visie en beschrijving methode	3
Beschrijving Kwink	3
Uitgangspunten Kwink	3
Kwink in combinatie met ZIEN!	4
Gebruiksaanwijzing	4
Opmerking stap 4	5
Sociale autonomie	6
Schema A	6
Schema B	7
Sociale flexibiliteit	8
Schema A	8
Schema B	9
Impulsbeheersing	10
Schema A	10
Schema B	11
Inlevingsvermogen	12
Schema A	12
Schema B	13

Voorwoord:

Dit document geeft inzicht in de wijze waarop een leerkracht de meerwaarde van ZIEN! in combinatie met Kwink kan realiseren. Met aanwijzingen hoe een leerkracht een Kwink-les kan kiezen die aansluit bij de behoeften van de leerlingen.

Over ZIEN!

ZIEN! is een webbased expertsysteem dat meer doet dan het volgen van de leerling. ZIEN! geeft op basis van een analyse van observaties concrete doelen en handelingssuggesties. Om op die manier de leerkracht of docent te helpen bij het ondersteunen van leerlingen en groepen. ZIEN! ondersteunt het gehele proces van signaleren tot handelen.

Over Kwink

Kwink is een splinternieuwe, online methode voor sociaal-emotioneel leren (SEL). Inclusief burgerschap, sociale integratie en mediawijsheid. Voor groep 1 t/m 8 van het primair onderwijs. Kwink biedt een doordacht SEL-programma, gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten. Praktisch, leuk en altijd actueel. Gericht op preventie (van bijvoorbeeld pesten op school) en de kracht van een veilige groep.

Om op groepsniveau sociale vaardigheden te versterken, worden bestaande methoden ontsloten. Dat gebeurt door veelgebruikte methoden te analyseren en aan te geven welke lessen er aansluiten bij de verschillende ZIEN!-vaardigheden.

Dit document bevat de volgende onderdelen:

- een omschrijving van de uitgangspunten van Kwink;
- een korte beschrijving van de methode en een opmerking over de meerwaarde van ZIEN! in combinatie met Kwink;
- aanwijzingen hoe een leerkracht een Kwink-les kan kiezen die aansluit bij de behoeften van de leerlingen.

Meer informatie over de methode Kwink kunt u vinden op <http://www.kwinkopschool.nl/>.

Visie en beschrijving methode

Beschrijving Kwink

Kwink is een online methode voor sociaal-emotioneel leren en is bedoeld voor groep 1 t/m 8 van het basisonderwijs. Alle lessen zijn volledig te downloaden op de website, na het afsluiten van een abonnement. Kwink heeft 20 lessen per bouw per jaar. Die zijn ieder jaar weer nieuw, dus altijd actueel. Elke les heeft dezelfde opbouw: er wordt gestart met een terugblik op de vorige les, daarna volgen een introductiefilmpje, een uitleg en een begeleid en zelfstandig deel. Afgesloten wordt met een evaluatie en een vooruitblik naar de volgende les. Elke les heeft als basis een combinatie van een Kwink-competentie en een groepsfase. De methode gaat uit van vijf competenties en vijf groepsfasen, zodat er in totaal 25 typen lessen mogelijk zijn.

Uitgangspunten Kwink

- Leerkrachten dienen sociaal-emotionele competenties aan te leren. Het doel van sociaal-emotioneel leren is dat de leerling zichzelf en de ander leert kennen. Deze competenties hebben betrekking op drie niveaus: ik-, jij- en wij-competenties. Deze competenties, afkomstig van CASEL (2012) en eveneens gehanteerd in het boek *Groepsplan Gedrag* (Van Overveld, 2012), luiden als volgt:
  - Zelfbesef → ik-competentie
  - Zelfmanagement → ik-competentie
  - Besef van de ander → jij-competentie
  - Hanteren van relaties → jij-competentie
  - Keuzes kunnen maken → wij-competentie
- Naast de competenties is Kwink ook gebaseerd op de theorie van groepsontwikkeling van Tuckman. Deze theorie zegt dat groepsvorming vijf fasen kent. De vijf fasen worden eveneens gehanteerd in *Groepsplan Gedrag* (Van Overveld, 2012) en zijn door Kwink als volgt gedefinieerd:
  - *Forming*: kennismaking en oriëntatie: wie is wie en hoe werkt het hier;
  - *Norming*: normen, regels en gedragsverwachtingen, al dan niet op basis van de benadering van Positive Behavior Support¹ waarin de gezamenlijke waarden van het schoolteam centraal staan;
  - *Storming*: de strijd om de hiërarchie, een sociaal 'gevecht' om op verbaal, fysiek en 'digitaal' vlak zo hoog mogelijk te komen;
  - *Performing*: zijn de eerste drie fasen goed verlopen, dan is dit de periode van een positief leer- en leefklimaat en is de klas een groep;
  - *Adjourning*: de periode van voorbereiden op het afscheid.
- Van Overveld (2012) en Van der Wolf en Beukering (2013) benoemen drie niveaus van preventies, te weten primaire, secundaire en tertiaire preventie. Primaire preventie geldt voor alle leerlingen maar is voor 85-90% van de leerlingen effectief. Secundaire preventie geldt voor leerlingen met bepaalde risicofactoren en is effectief voor 7-10% van de leerlingen. Deze leerlingen hebben meer ondersteuning nodig dan de reguliere leerlingen. De laatste groep, 3-5% van de leerlingen, hebben specialistische ondersteuning van een gedragsdeskundige nodig. Kwink geeft aan dat deze methode is gericht op het primaire niveau.
- Kwink gaat uit van de zeven principes van handelingsgericht werken. Deze principes luiden als volgt:
  - De onderwijsbehoeften van de leerling staan centraal
  - Afstemming en wisselwerking
  - De leraar doet ertoe
  - Positieve aspecten zijn van groot belang
  - Constructieve samenwerking met ouders
  - Doelgericht handelen
  - De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant

Kwink in combinatie met ZIEN!

In ZIEN! wordt het sociaal functioneren in kaart gebracht door vijf vaardigheden van sociaal gedrag te meten. Daarnaast wordt het emotioneel functioneren in kaart gebracht door het waarnemen van welbevinden en betrokkenheid. Vervolgens zijn de handelingssuggesties in ZIEN! erop gericht om het sociaal-emotioneel functioneren te ondersteunen.

Wanneer met behulp van ZIEN! geanalyseerd is welke vaardigheden de groep nog verder kan ontwikkelen, kan Kwink worden gebruikt om hier preventief aan te werken. Met ZIEN! worden de vaardigheden gemeten, en met Kwink kan gewerkt worden aan het versterken van de vaardigheden. De meerwaarde ligt dus in de aanvulling die ZIEN! en Kwink elkaar bieden: Kwink verschaft materiaal dat gebruikt kan worden als een aanvulling op de handelingssuggesties van ZIEN! om de sociale vaardigheden te oefenen. Door de vele groepsactiviteiten is de methodiek met name geschikt om vaardigheden op groepsniveau te versterken. Als met behulp van ZIEN! het sociaal-emotioneel functioneren van alle leerlingen in kaart is gebracht, kunnen de scores op de verschillende vaardigheden op groepsniveau worden bekeken. Als hieruit blijkt dat een of meer vaardigheden versterking behoeven, kunnen in Kwink groepsactiviteiten worden gezocht die zijn gericht op het oefenen van deze vaardigheden.

Gebruiksaanwijzing

Met behulp van onderstaande gebruiksaanwijzing kun je op basis van de ZIEN!-scores van de groep een passende les selecteren uit Kwink.

1. Bekijk het ZIEN!-groepsoverzicht van je groep.
2. Ben je tevreden over de betrokkenheid en het welbevinden van de groep als geheel? Zo niet, dan pak je dat als eerste aan. Klik op één van de percentages bovenaan het groepsprofiel om de suggesties hierbij in te zien. In deze koppeling tussen Kwink en ZIEN! zijn de graadmeters welbevinden en betrokkenheid niet meegenomen.
De reden hiervoor is dat welbevinden en betrokkenheid geen competenties zijn, maar procesvariabelen². Daarnaast zijn 'optimale betrokkenheid en welbevinden voorwaarden voor een kind om zich te ontwikkelen.' (Broer, Haverhals & De Bruin, 2012). *Werken aan betrokkenheid en welbevinden dient het handelen van de leerkracht dan ook volledig te doortrekken: het is de sleutel tot (onder andere) sociale ontwikkeling en is daarom niet opgenomen in de koppeling tussen ZIEN! en Kwink.*
3. Bepaal aan welke ZIEN!-vaardigheid je met de klas wilt werken. Zoek deze ZIEN!-vaardigheid op in dit document.
4. Bepaal met behulp van schema A in welke groepsfase de klas zich bevindt.
5. Sommige ZIEN!-vaardigheden passen bij meerdere Kwink-competenties; bepaal met behulp van schema B aan welke Kwink-competentie je met de klas wil werken. Dat doe je door zelf te bepalen aan welk aspect van een bepaalde ZIEN!-vaardigheid jouw klas het meeste behoefte heeft.
6. Met behulp van de combinatie groepsfase/Kwink-competentie kun je een les uitkiezen.

Een uitgewerkt stappenplan kan er als volgt uit zien:

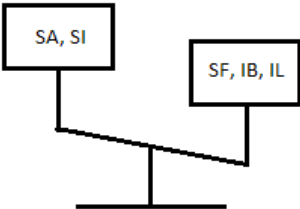
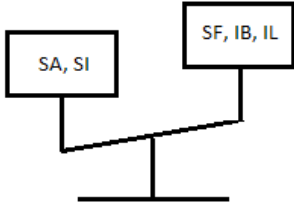
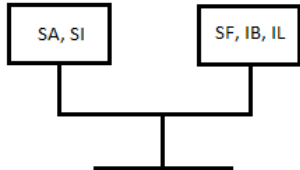
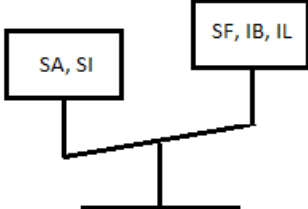
1. (...)
2. Je klas scoort voldoende op betrokkenheid en welbevinden.
3. Op basis van de ZIEN!-scores wil je met je klas graag werken aan Sociaal initiatief.
4. Schema A: Op basis van de ZIEN!-scores op ruimtegevend en ruimtenemend gedrag en de algemene omschrijvingen heb je bepaald dat de klas zich in de *storming*-fase bevindt.
5. Schema B: De ZIEN!-vaardigheid Sociaal initiatief kent meerdere passende Kwink-competenties. Je bent van mening dat deze klas vooral nog kan leren om relaties op de juiste manier aan te gaan en te onderhouden. Je kiest daarom voor de Kwink-competentie 'hanteren van relaties'.
6. Je kiest een Kwink-les uit die uitgaat van de combinatie *storming*/hanteren van relaties.

Opmerking stap 4

Zoals je ziet in schema A is in fase *norming* geen sprake van concreet leerlinggedrag. Dat komt doordat de fase *norming* om pedagogische redenen voor de fase *storming* geplaatst wordt in de literatuur. Een verdere uitwerking van deze redenen is te vinden in de verantwoording. Volgens de literatuur dient in de *forming*-fase al geanticipeerd te worden op de *norming*-fase om de *storming*-fase goed te kunnen doorlopen (Gielis, Konig, & Lap, 2008). Wanneer je klas zich dus nog in de *forming*-fase bevindt, kun je al aan de slag met de *norming*-fase. Het verdient echter wel aanbeveling om eerst een of enkele lessen (naar eigen inzicht) uit de *forming*-fase aan te bieden, alvorens met de *norming*-fase aan de slag te gaan.

Sociale autonomie

Schema A

Fase	Kernwoorden algemeen	Kernwoorden ZIEN!-termen leerlinggedragingen	Onderwijsbehoeften in de vorm van leerkrachtgedragingen
Forming	Afhankelijkheid van leerkracht, veilige/ sociaal wenselijke gedrag patronen, oriëntatie op elkaar, uitproberen gedrag met als doel weten wat anderen van hem/haar vinden, geen groepsgevoel	Voorname lijk SF, IB, IL 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerlingen met elkaar in gesprek brengen 2. Ondersteuning bieden bij het ontdekken van de leer- en leefomgeving 3. Ieder kind het gevoel geven erbij te horen
Norming	Bepalen van heersende normen	N.v.t.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duidelijk zijn 2. Regels en gedragsverwachtingen opstellen 3. Zorgen voor een veilige schoolomgeving
Storming	Competitie, conflict, strijd om invloed/macht	Voorname lijk SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hulp bieden bij het bepalen van ieders positie in de groep 2. Aandacht besteden aan het omgaan met conflicten 3. Activiteiten aanbieden die pestgedrag voorkomen 4. Respect tonen voor alle kinderen, hun mening en karakter
Performing	Balans in onderlinge verhoudingen, basisrust, positieve samenwerking	Evenwicht SA, SI enerzijds en SF, IB, IL anderzijds 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plezier, rust en orde in de klas houden 2. Samenwerken stimuleren 3. Ieders talent tot bloei laten komen
Ajourning (m.n. groep 8)	Vitten, klitten, normvervaging	Voorname lijk SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerling voorbereiden op het naderende afscheid 2. Zorgen voor een fijne groeps sfeer tot het einde van het schooljaar

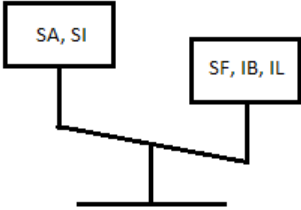
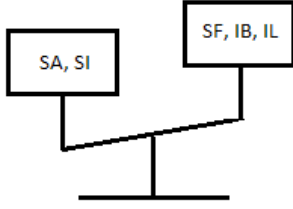
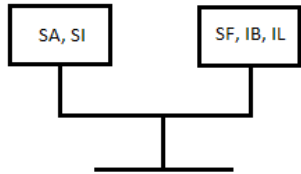
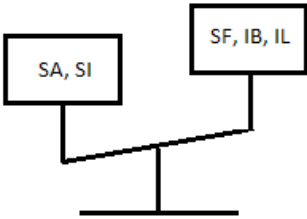
Schema B

ZIEN! → Kwink ↓	Sociale autonomie
Zelfbesef	Kennis laten maken met eigen wensen, gevoelens, verlangens
Hanteren van relaties	Aanleren om pal te staan voor eigen (goede) keuze
Keuzes kunnen maken	Leren keuzes te maken met aandacht voor zichzelf

Sociale flexibiliteit

Schema A

Fase	Kernwoorden algemeen	Kernwoorden ZIEN!-termen leerlinggedragingen	Onderwijsbehoeften in de vorm van leerkrachtgedragingen
Forming	Afhankelijkheid van leerkracht, veilige/ sociaal wenselijke gedragspatronen, oriëntatie op elkaar, uitproberen gedrag met als doel weten wat anderen van hem/haar vinden, geen groepsgevoel	Voornameelijc SF, IB, IL 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerlingen met elkaar in gesprek brengen 2. Ondersteuning bieden bij het ontdekken van de leeren leefomgeving 3. Ieder kind het gevoel geven erbij te horen
Norming	Bepalen van heersende normen	N.v.t.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duidelijk zijn 2. Regels en gedragsverwachtingen opstellen 3. Zorgen voor een veilige schoolomgeving
Storming	Competitie, conflict, strijd om invloed/macht	Voornameelijc SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hulp bieden bij het bepalen van ieders positie in de groep 2. Aandacht besteden aan het omgaan met conflicten 3. Activiteiten aanbieden die pestgedrag voorkomen 4. Respect tonen voor alle kinderen, hun mening en karakter
Performing	Balans in onderlinge verhoudingen, basisrust, positieve samenwerking	Evenwicht SA, SI enerzijds en SF, IB, IL anderzijds 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plezier, rust en orde in de klas houden 2. Samenwerken stimuleren 3. Ieders talent tot bloei laten komen
Adjourning (m.n. groep 8)	Vitten, klitten, normvervaging	Voornameelijc SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerling voorbereiden op het naderende afscheid 2. Zorgen voor een fijne groepsfeer tot het einde van het schooljaar

Schema B

ZIEN! →
Kwink ↓

Sociale flexibiliteit

Besef van de ander

Aanleren van: a) herkennen van gevoelens bij anderen, b) zich kunnen verplaatsen in anderen, c) correct interpreteren van sociale cues

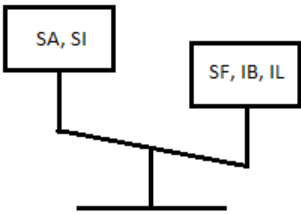
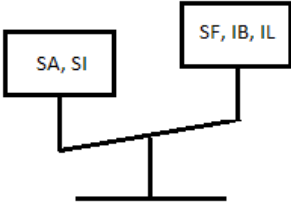
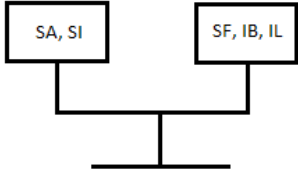
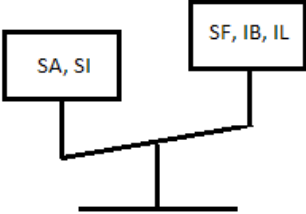

Hanteren van relaties

Conflicten (in brede zin van het woord, ook onschuldige meningsverschillen, red.) op de juiste manier oplossen

Impulsbeheersing

Schema A

Fase	Kernwoorden algemeen	Kernwoorden ZIEN!-termen leerlinggedragingen	Onderwijsbehoeften in de vorm van leerkrachtgedragingen
Forming	Afhankelijkheid van leerkracht, veilige/ sociaal wenselijke gedrag patronen, oriëntatie op elkaar, uitproberen gedrag met als doel weten wat anderen van hem/haar vinden, geen groepsgevoel	Voorname lijk SF, IB, IL 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerlingen met elkaar in gesprek brengen 2. Ondersteuning bieden bij het ontdekken van de leer- en leefomgeving 3. Ieder kind het gevoel geven erbij te horen
Norming	Bepalen van heersende normen	N.v.t.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duidelijk zijn 2. Regels en gedragsverwachtingen opstellen 3. Zorgen voor een veilige schoolomgeving
Storming	Competitie, conflict, strijd om invloed/macht	Voorname lijk SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hulp bieden bij het bepalen van ieders positie in de groep 2. Aandacht besteden aan het omgaan met conflicten 3. Activiteiten aanbieden die pestgedrag voorkomen 4. Respect tonen voor alle kinderen, hun mening en karakter
Performing	Balans in onderlinge verhoudingen, basisrust, positieve samenwerking	Evenwicht SA, SI enerzijds en SF, IB, IL anderzijds 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plezier, rust en orde in de klas houden 2. Samenwerken stimuleren 3. Ieders talent tot bloei laten komen
Adjourning (m.n. groep 8)	Vitten, klitten, normvervaging	Voorname lijk SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerling voorbereiden op het naderende afscheid 2. Zorgen voor een fijne groeps sfeer tot het einde van het schooljaar

Schema B

ZIEN! →
Kwink ↓

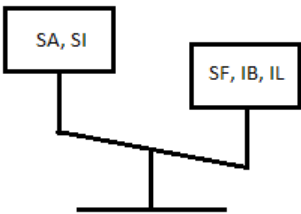
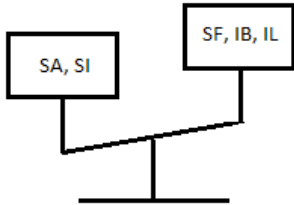
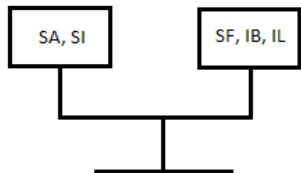
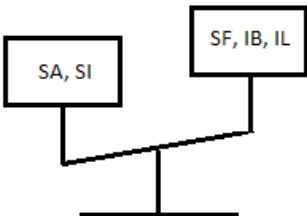
Sociale flexibiliteit

Zelfmanagement

Controleren en reguleren van impulsen en gedrag

Inlevingsvermogen

Schema A

Fase	Kernwoorden algemeen	Kernwoorden ZIEN!-termen leerlinggedragingen	Onderwijsbehoeften in de vorm van leerkrachtgedragingen
Forming	Afhankelijkheid van leerkracht, veilige/ sociaal wenselijke gedrag patronen, oriëntatie op elkaar, uitproberen gedrag met als doel weten wat anderen van hem/haar vinden, geen groepsgevoel	Voornameeljk SF, IB, IL 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerlingen met elkaar in gesprek brengen 2. Ondersteuning bieden bij het ontdekken van de leer- en leefomgeving 3. Ieder kind het gevoel geven erbij te horen
Norming	Bepalen van heersende normen	N.v.t.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duidelijk zijn 2. Regels en gedragsverwachtingen opstellen 3. Zorgen voor een veilige schoolomgeving
Storming	Competitie, conflict, strijd om invloed/macht	Voornameeljk SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hulp bieden bij het bepalen van ieders positie in de groep 2. Aandacht besteden aan het omgaan met conflicten 3. Activiteiten aanbieden die pestgedrag voorkomen 4. Respect tonen voor alle kinderen, hun mening en karakter
Performing	Balans in onderlinge verhoudingen, basisrust, positieve samenwerking	Evenwicht SA, SI enerzijds en SF, IB, IL anderzijds 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plezier, rust en orde in de klas houden 2. Samenwerken stimuleren 3. Ieders talent tot bloei laten komen
Adjourning (m.n. groep 8)	Vitten, klitten, normvervaging	Voornameeljk SA, SI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerling voorbereiden op het naderende afscheid 2. Zorgen voor een fijne groeps sfeer tot het einde van het schooljaar

Schema B

ZIEN! → Kwink ↓	Sociale flexibiliteit
Besef van de ander	Aanleren van: a) herkennen van gevoelens bij anderen, b) zich kunnen verplaatsen in anderen, c) correct interpreteren van sociale cues
Keuzes kunnen maken	Keuzes maken waarbij rekening gehouden wordt met de ander

Heeft u vragen of opmerkingen? Neemt u gerust contact met ons op:

internet: www.zienvooronderwijs.nl;
e-mail: info@zienvooronderwijs.nl

internet: www.kwinkopschool.nl;
e-mail: info@kwintessens.nl